

**การรับรู้และการเข้าถึงสิทธิการรักษาพยาบาลของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏ
ราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น ตามหลักสังคหวัตถุ 4**

**AWARENESS AND MEDICAL TREATMENT RIGHT ACCESS OF THE
STUDENTS OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY ISAN CAMPUS
KHONKAEN PROVINCE FOLLOWING SANGHAVATTHU 4**

สิทธิพร เกษจ้อย

Sitthiporn Khetjoi

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

Mahamakut Buddhist University Isan Campus, Thailand

Received:2024-07-07

Revised:2024-08-13

Accepted:2024-08-28

Corresponding Author's Email: piakealexander@yahoo.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลและสภาพปัญหาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น 2) การรับรู้และการเข้าถึงสิทธิการรักษาพยาบาลของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น ตามหลักสังคหวัตถุ 4 และ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการจัดบริการเกี่ยวกับการรับรู้และการเข้าถึงสิทธิการรักษาพยาบาลของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น และการสร้างกลไกการรับรู้และการเข้าถึงสิทธิการรักษาพยาบาลตามหลักสังคหวัตถุ 4

ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Research Methodologies) โดยการใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามจากกลุ่มประชากรตัวอย่างจำนวน 262 คนและการสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นตัวแทนนักศึกษาจาก 9 สาขาวิชา สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เพียร์สันไคร์สแควร์ (Pearson chi-square) F-test(one way-anova) และวิเคราะห์เนื้อหาจากแบบสัมภาษณ์ผลการวิจัยพบว่า

ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 262 คน ร้อยละ 67.90 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 29.80 เป็นเพศชาย ร้อยละ 27.10 มีอายุระหว่าง 20-25 ปี ร้อยละ 29.80 ศึกษาในชั้นปีที่ 1 ร้อยละ 24.40 ศึกษาในสาขาวิชาการสอนภาษาไทย ร้อยละ 38.20 ครอบครัวมีรายได้ระหว่าง 5,000-10,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 59.20 ไม่เคยเข้ารับการรักษานในโรงพยาบาลนอกเขตอำเภอที่อาศัยอยู่ ร้อยละ 77.90 ไม่ทราบเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการรักษาพยาบาลในภาวะฉุกเฉิน พ.ศ.2551 และ ประกาศกระทรวงสาธารณสุขเกี่ยวกับการกำหนดผู้ป่วยฉุกเฉิน พ.ศ.2561 ร้อยละ 94.30 ไม่รู้เกี่ยวกับการเข้ารับบริการจากบริการ 30 บาทรักษาทุกโรค ร้อยละระดับการรับรู้และการเข้าถึงสิทธิการรักษาพยาบาลของนักศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

($\bar{X} = 3.51$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สิทธิการบริการด้านสุขภาพ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.51$) สิทธิการปกปิดข้อมูลและความเป็นส่วนตัว มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.51$) สิทธิการรับรู้ข้อมูลที่เพียงพอและชัดเจน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.51$) และสิทธิความปลอดภัยในการรักษาพยาบาลมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.51$) ตามลำดับ และสาขาวิชาไม่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้พระราชบัญญัติการรักษาพยาบาลในภาวะฉุกเฉิน พ.ศ.2551และประกาศกระทรวงสาธารณสุขเกี่ยวกับการกำหนดผู้ป่วยฉุกเฉิน พ.ศ.2561 และ การจัดบริการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า 30 บาทรักษาทุกโรค

คำสำคัญ: การรับรู้; การเข้าถึงสิทธิ; การรักษาพยาบาล; นักศึกษา; สังคหวัตถุ 4

Abstract

The objectives of this study are to: 1) examine the personal factors and challenges faced by students at Mahamakut Buddhist University, Isan Campus, Khon Kaen; 2) assess students' understanding of and access to healthcare rights based on the principle of Sangahvatthu 4; and 3) identify recommendations for improving healthcare services and creating mechanisms to enhance students' awareness of and access to healthcare rights according to the principle of Sangahvatthu 4.

The researcher employed a mixed methods research design. Quantitative data was collected from a sample of 262 respondents using a questionnaire and analyzed using percentages, mean, standard deviation, Pearson correlation coefficient, chi-square test, and one-way ANOVA. Qualitative data was gathered through interviews with key informants representing students from nine different majors and analyzed using content analysis.

The findings revealed that.

Of the 262 respondents, 67.90% were female, 29.80% were male. 27.10% were aged between 20-25 years old, 29.80% were in their first year of study, 24.40% were studying Thai language teaching, and 38.20% had a household income between 5,000-10,000 baht per month. 59.20% had never sought treatment at a hospital outside their district. 77.90% were unaware of the Emergency Medical Act B.E. 2551 and the Ministry of Public Health Notification on the Determination of Emergency Patients B.E. 2561. Additionally, 94.30% were unaware of the 30-baht universal healthcare service.

Overall, the level of awareness and access to healthcare rights among students was high ($\bar{X} = 3.51$). When considering individual dimensions, it was found that the rights to healthcare services ($\bar{X} = 3.51$), confidentiality and privacy ($\bar{X} = 3.51$), access to sufficient and

clear information ($\bar{x}$ = 3.51), and safety in healthcare had mean scores of ($\bar{x}$ = 3.51), respectively. Furthermore, the field of study was not associated with awareness of the Emergency Medical Services Act B.E. 2551, the Ministry of Public Health's announcement regarding the definition of emergency patients B.E. 2561, and the Universal Health Coverage scheme.

Keywords: Awareness; RightAccess; Medical Treatment; Students; Principle of Sangahvatthu 4

บทนำ

สิทธิมนุษยชนมีหลักสำคัญที่ยอมรับในระดับสากลนั้น คือ บุคคลมีสิทธิที่จะตัดสินใจในกิจการต่าง ๆ ส่วนตัวด้วยตนเอง ซึ่งแสดงถึงความเป็นอิสระของมนุษย์ โดยเฉพาะผู้ป่วยถือว่าเป็นบุคคลที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ สังคม ตลอดจนการได้รับรู้ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อสมควรประกอบการตัดสินใจของตนเอง ฉะนั้นผู้ป่วยจึงเป็นบุคคลสำคัญที่จะต้องได้รับการพิทักษ์สิทธิ ในหลาย ๆ ประเทศ ได้นำสิทธิของผู้ป่วยมาบัญญัติเป็นกฎหมาย สำหรับประเทศไทยมิได้ระบุไว้เป็นกฎหมายโดยตรงแต่มีการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 47 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐ มาตรา 48 สิทธิของมารดาในช่วงระหว่างก่อนและหลังคลอดบุตรย่อมได้รับความคุ้มครองและช่วยเหลือตามที่กฎหมายบัญญัติ มาตรา 55 รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง เสริมสร้างให้ประชาชนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค และส่งเสริมสนับสนุนให้มีการพัฒนาภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทยให้เกิดประโยชน์สูงสุด มาตรา 61 รัฐต้องจัดให้มีมาตรการหรือกลไกที่มีประสิทธิภาพในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภคด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการรับรู้ข้อมูลที่เป็นจริงด้านความปลอดภัยด้านความเป็นธรรมในการทำสัญญา หรือด้านอื่นใดอันเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค (Right and Liberties Department Ministry of Justice, 2018)

การเข้าถึงบริการทางการแพทย์และสาธารณสุข นับว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่นักศึกษาพึงได้รับการรักษาที่มีประสิทธิภาพ เท่าเทียม และทันเวลาที่ต่อสถานการณ์ความเจ็บป่วย โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างของฐานะทางเศรษฐกิจ เชื้อชาติ สัญชาติ ศาสนา ลัทธิทางการเมือง เพศ อายุ มีสิทธิได้รับทราบข้อมูลอย่างเพียงพอและเข้าใจชัดเจนเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลของตน และสิทธิการรักษาพยาบาลเป็นเรื่องสำคัญที่เราทุกคนต้องรู้ และเข้าใจว่าตนเองมีสิทธิอะไรบ้าง เพราะในยามเจ็บป่วยจะได้เลือกใช้สิทธิที่เรามีได้อย่างถูกต้อง และจะได้รู้ด้วยว่าค่าใช้จ่ายอะไรบ้างที่เราสามารถเบิกคืนได้ อะไรบ้างที่เราต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเองจากสถานการณ์ที่ผ่านมาประเทศไทยได้มีการแพร่ระบาดของเชื้อโคโรนาไวรัส 2019 นักศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ส่วนใหญ่ไม่ทราบสิทธิการรักษาพยาบาลของตนเอง กลัวที่จะได้จ่ายค่ารักษาพยาบาลด้วยตนเองเพราะไม่ได้มีข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับสิทธิการรักษา และ BBC News (2020) ได้เปิดเผยผลการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบจากการติดเชื้อโคโรนาไวรัส 2019 ต่อร่างกายในระยะยาวตามมาอีกหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นปอด สมอ รวมทั้งอวัยวะภายในอื่น ๆ ที่ได้รับความเสียหาย โดยล่าสุดงานวิจัยของ

มหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ดของอังกฤษ ยังพบผลที่น่าตกใจโดยพบว่ามีความเสี่ยงที่ 1 ใน 5 ของผู้ป่วยโรคโควิด-19 จะมีอาการป่วย ทางจิตตามมาภายใน 90 วัน ซึ่งถือว่ามากกว่ากลุ่มผู้ป่วยด้วยโรคอื่น ๆ ถึง 2 เท่า

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน มีการเปิดการเรียนการสอนในสาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ ซึ่งงานสังคมสงเคราะห์สุขภาพหรืองานสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์เป็นวิชาบังคับที่นักศึกษาสาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ทุกคนต้องเรียน และมีการแบ่งออกเป็น ฝ่ายกายและฝ่ายจิต โดยเนื้อหาและขอบเขตที่นักศึกษาเรียนคือ กระบวนการทำงานของงานสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์ เทคนิคและวิธีการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ บทบาทหน้าที่ของนักสังคมสงเคราะห์ การวิจัยเพื่อพัฒนาเครื่องมือในงานสังคมสงเคราะห์ และการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคม ด้านสิทธิและสวัสดิการของผู้ใช้บริการ เช่น สิทธิการรักษาพยาบาลของคนไทยและชาวต่างชาติ การบริการนมผงสำหรับบุตรของผู้ติดเชื้อเอชไอวี การขึ้นทะเบียนสิทธิคนพิการ เป็นต้น จึงทำให้นักศึกษาสาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและสวัสดิการด้านสุขภาพที่ประชาชนทุกคนควรได้รับ และนักสังคมสงเคราะห์ด้านสุขภาพคือ ผู้ที่จัดเป็นส่วนหนึ่งของทีมผู้ให้การรักษาทางการแพทย์ เป็นหนึ่งในทีมสหวิชาชีพที่มีความสำคัญในการประสานระหว่างทีมผู้ให้การรักษา ระหว่างองค์กร ครอบครัวของผู้ใช้บริการที่ประสบปัญหาด้านต่าง ๆ เช่น ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ ในด้านการรักษาพยาบาล การดำเนินชีวิต ซึ่งงานบริการ ด้านสวัสดิการสังคม และงานสังคมสงเคราะห์ในโรงพยาบาล มีความเชื่อมโยงกับกลุ่มผู้ใช้บริการหรือกลุ่มเป้าหมายที่มีความหลากหลาย เช่น งานสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์กับการดูแลผู้ป่วยใน คลินิก ARV งานสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์กับผู้ป่วยยาเสพติด งานสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์กับการดูแลผู้ป่วยโรค งานสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์กับการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย การให้บริการด้านหญิงที่ตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์และตั้งครรภ์ไม่พร้อม ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรี (OSCC) และที่สำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ การให้ความรู้และบริการเกี่ยวกับหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า สิทธิการรักษาพยาบาล การย้ายสิทธิการรักษา นักสังคมสงเคราะห์จึงต้องดำเนินการให้ประชาชนมีหลักประกันสุขภาพตามสิทธิที่พึงได้รับการบริหารจัดการ การพิทักษ์สิทธิและคุ้มครองผู้ใช้บริการด้านสาธารณสุขตามสิทธิที่พึงได้ตามกฎหมาย รับเรื่องราวแก้ไขปัญหา ขอร้องเรียน และการเจรจาไกล่เกลี่ยเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงบริการสาธารณสุขตามสิทธิอย่างเหมาะสม(Piankaew, 2020)

จากความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของการรับรู้และการเข้าถึงสิทธิการรักษาพยาบาลตามสิทธิการรักษาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น ตามหลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อเป็นการเข้าถึงสิทธิการรักษาพยาบาลของนักศึกษาและสร้างการรับรู้สิทธิการรักษาพยาบาลในกรณีเจ็บป่วยหรือกรณีที่นักศึกษาเกิดอุบัติเหตุ โดยการใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งหมายถึง หลักธรรมการอยู่ร่วมกันและธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจ สังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย ทาน คือการให้สิ่งของและการให้ความรู้เรื่องสิทธิและสวัสดิการการรักษาพยาบาลแก่นักศึกษา ปิยวาจา คือการให้คำปรึกษาด้วยวาจาที่ไพเราะอ่อนหวาน และการให้คำแนะนำข้อมูลที่ถูกต้อง อตถจริยา คือเกิดประโยชน์ต่อนักศึกษาในการเข้าถึงสิทธิการรักษาพยาบาล และสมานัตตตา คือการที่นักศึกษารู้สึกถึงความมั่นคงในการเรียนและการใช้ชีวิต รวมถึงการพัฒนาการรับรู้และการเข้าถึงสิทธิการรักษาพยาบาลตามสิทธิ

การรักษา การให้บริการทาง ด้านสุขภาพที่นักศึกษาควรได้รับ ความปลอดภัยในการเข้ารับการรักษายาบาล การคุ้มครองข้อมูลสิทธิส่วนบุคคล ตลอดจนการส่งเสริมให้นักศึกษาได้ใช้สิทธิของตนเองอย่างเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลและสภาพปัญหาของนักศึกษามหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาการรับรู้และเข้าถึงสิทธิการรักษาพยาบาลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น ตามหลักสังคหวัตถุ 4
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการจัดบริการเกี่ยวกับการรับรู้และการเข้าถึงสิทธิการรักษาพยาบาลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่นและการสร้างกลไกการรับรู้และการเข้าถึงสิทธิการรักษาพยาบาลตามหลักสังคหวัตถุ 4

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Research Methodology) ซึ่งผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) และการสัมภาษณ์ (Interview) ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ จากนักศึกษาภาคปกติ (บรรพชิต-คฤหัสถ์) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ปีการศึกษา 2566 จำนวน 758 รูป/คน (Mahamakut Buddhist University Isan Campus, 2023) โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ตามวิธีการของยามาเน (Yamane, 1973) ที่ระดับคลาดเคลื่อน 0.05 (ระดับความเชื่อมั่น 95%)

$$n = \frac{N}{1+N(e^2)}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากรที่ใช้ในการวิจัย

e = ค่าเปอร์เซ็นต์ความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง ซึ่งในงานวิจัย

กำหนดให้มีความคลาดเคลื่อนได้ ร้อยละ 5 หรือ 0.05

$$\begin{aligned} \text{ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง} \quad (n) &= \frac{758}{1+758(0.05)^2} \\ &= 262 \text{ รูป/คน} \end{aligned}$$

และได้ทำการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group Interview) ตัวแทนของนักศึกษาภาคปกติ (บรรพชิต-คฤหัสถ์) จำนวน 9 สาขาวิชา โดยเลือกตัวแทนมาสาละ 2 รูป/คน รวมทั้งสิ้น 18 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิดและปลายปิด โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 2 ระดับการรับรู้และการเข้าถึงสิทธิการรักษาพยาบาลตามสิทธิการรักษาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่

2.1 สิทธิการบริการด้านสุขภาพ มี 6 ข้อ

2.2 สิทธิการรับรู้ข้อมูลที่เพียงพอและชัดเจน มี 6 ข้อ

2.3 สิทธิความปลอดภัยในการรักษาพยาบาล มี 5 ข้อ

2.4 สิทธิการปกปิดข้อมูลและความเป็นส่วนตัว มี 5 ข้อ

ขั้นตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended Questions) เกี่ยวกับข้อเสนอแนะและแนวทางในการพัฒนาการรับรู้และการเข้าถึงสิทธิการรักษาพยาบาลตามสิทธิการรักษาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น ตามหลักสังคหวัตถุ 4

ขั้นตอนที่ 4 แบบสัมภาษณ์ โดยใช้รูปแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structure Guideline) ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผ่านการสนทนากลุ่มกับตัวแทนของนักศึกษา เพื่อที่จะได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้และการเข้าถึงสิทธิในการรักษาพยาบาล การรับฟังความคิดเห็นเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและแก้ไขเกี่ยวกับการเข้าถึงสิทธิในการรักษา เพื่อลดความกังวลและการเข้ารับการรักษาอย่างทันท่วงที ในกรณีที่ป่วยกรณีฉุกเฉิน นำเครื่องมือ คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ที่สร้างเสร็จแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความตรงและครอบคลุมเชิงเนื้อหาของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ แล้วนำผลวิเคราะห์รายข้อ เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruency) และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาแล้วมีค่าเท่ากับ 0.50-1.00 ขึ้นไป สามารถนำไปใช้ได้ทุกข้อนำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ที่ผ่านการตรวจแก้จากผู้เชี่ยวชาญ แล้วไปทำการทดลอง (Try-out) โดยใช้กับนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น (ภาคพิเศษ เสาร์-อาทิตย์) จำนวน 30 ชุด เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค และได้ค่าความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามเท่ากับ 0.934

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลและสภาพปัญหาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 262 คน ร้อยละ 67.90 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 29.80 เป็นเพศชาย ร้อยละ 27.10 มีอายุระหว่าง 20-25 ปี ร้อยละ 29.80 ศึกษาในชั้นปีที่ 1 ร้อยละ 24.40 ศึกษาในสาขาวิชาการสอนภาษาไทย ร้อยละ 38.20 ครอบครัวมีรายได้ระหว่าง 5,000-10,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 59.20 ไม่เคยเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลนอกเขตอำเภอที่อาศัยอยู่ ร้อยละ 77.90 ไม่ทราบเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการรักษาพยาบาลในภาวะฉุกเฉิน พ.ศ. 2551 และ ประกาศกระทรวงสาธารณสุขเกี่ยวกับการกำหนดผู้ป่วยฉุกเฉิน พ.ศ.2561 ร้อยละ 94.30 ไม่รู้เกี่ยวกับการเข้ารับบริการจากบริการ หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า 30 บาทรักษาทุกโรคส่วนใหญ่่นักศึกษา

ต้องการให้มหาวิทยาลัยควรมีการจัดสวัสดิการตรวจสอบสุขภาพประจำปีให้กับนักศึกษา และการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับสิทธิและสวัสดิการที่นักศึกษาควรมีบ่งบอกในเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการรักษาพยาบาล รวมถึงการประสานงานกับหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยควรให้ปรับปรุงให้รวดเร็วและให้ข้อมูลที่ตรงกัน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาการเข้าถึงสิทธิการรักษาพยาบาลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น ตามหลักสังคหวัตถุ ผลการวิจัยพบว่า ระดับการรับรู้และการเข้าถึงสิทธิการรักษาพยาบาลตามสิทธิการรักษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.76 เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านที่ 1 สิทธิการบริการด้านสุขภาพ มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$) ด้านที่ 2 สิทธิการรับรู้ข้อมูลที่เพียงพอและชัดเจน มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$) ด้านที่ 3 สิทธิความปลอดภัยในการรักษาพยาบาล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.51$) และ ด้านที่ 4 สิทธิการปกปิดข้อมูลและความเป็นส่วนตัวมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการจัดบริการเกี่ยวกับการรับรู้และการเข้าถึงสิทธิการรักษาพยาบาลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่นและการสร้างกลไกการรับรู้และการเข้าถึงสิทธิการรักษาพยาบาลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ผลการวิจัยพบว่ามหาวิทยาลัยควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับสิทธิและสวัสดิการด้านสุขภาพให้กับนักศึกษา โดยการใช้การประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ คือ การติดต่อประชาสัมพันธ์เรื่องการย้ายสิทธิออนไลน์ การเช็คสิทธิการรักษา การใช้บัตรประกันอุบัติเหตุสำหรับนักศึกษา เป็นต้น เพื่อที่นักศึกษาจะได้รับรู้สิทธิและสวัสดิการที่ควรได้รับอย่างทั่วถึง และมหาวิทยาลัยควรเป็นเครือข่ายศูนย์พึ่งได้ (OSCC) ซึ่งเป็นหน่วยงานในการให้ความช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่นักศึกษา เช่น การให้คำปรึกษาเรื่องสิทธิการรักษาพยาบาล การย้ายสิทธิการรักษา ให้คำปรึกษาปัญหาในชีวิต โรคซึมเศร้า เป็นต้น โดยเจ้าหน้าที่ในศูนย์พึ่งได้จะต้องเป็นตัวแทนในการประสานงานกับนักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาในปัญหาด้านต่าง ๆ ส่งผลให้นักศึกษารู้สึกถึงความสบายใจ ความปลอดภัย และความมั่นคงในการใช้ชีวิตเมื่อเข้ามาศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยตลอดจนจบการศึกษา

องค์ความรู้ใหม่

ระบบประกันสุขภาพ คือ ระบบการดูแลสุขภาพของประชาชนที่ส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขที่มีคุณภาพและมาตรฐาน โดยให้ความเสมอภาคและอำนวยความสะดวกในการให้บริการสาธารณสุขที่จำเป็น การเคารพในสิทธิมนุษยชน การคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และความเชื่อทางศาสนา ซึ่งในที่นี้หมายถึงระบบการดูแลสุขภาพของประชาชนไทยตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ดังต่อไปนี้

1) ระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า คือ ระบบการดูแลสุขภาพของประชาชนให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดีซึ่งมีกลไกการจัดการประกอบด้วยหลายหน่วยงานสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

(สปสช.) สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ระบบนี้ดูแลบริหารจัดการและเป็นศูนย์กลางการประสานงานในระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า (บัตรทอง) เพื่อให้เกิดการพัฒนากระบวนการบริการสุขภาพที่ดีแก่ประชาชน

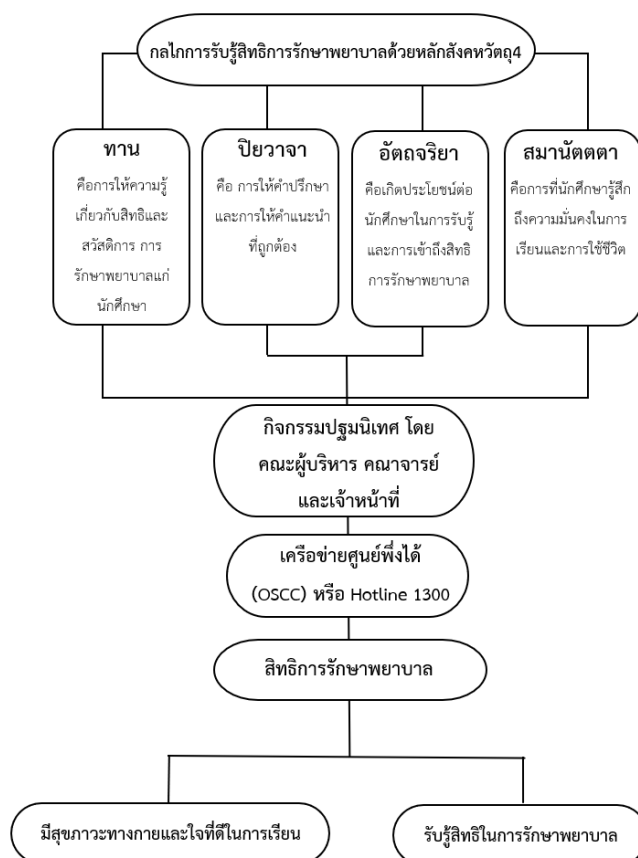
2) ระบบประกันสังคม คือ ระบบคุ้มครองทางสังคม โดยการเก็บเงินสมทบเป็นระบบบังคับสำหรับผู้ที่มิใช่รายได้ และสมาชิกทุกคนจะได้รับการคุ้มครอง การขาดรายได้บางส่วนหรือทั้งหมด และการรับบริการทางการแพทย์อันเนื่องมาจากการเจ็บป่วย หรือประสบอุบัติเหตุนอกเวลาทำงาน การคลอดบุตร การเลี้ยงบุตร การว่างงาน และการเสียชีวิต

3) ระบบสวัสดิการการรักษาพยาบาลของข้าราชการ คือ เงินสวัสดิการเกี่ยวกับรักษาพยาบาลเป็นประโยชน์ตอบแทนอย่างหนึ่งที่ทางราชการให้ การช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกแก่ข้าราชการ ลูกจ้างประจำตลอดจนข้าราชการบำนาญให้ได้รับสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลนอกเหนือไปจากเงินเดือน ค่าจ้าง เงินบำนาญ เพื่อเป็นการบรรเทาภาระของประชาชน ลูกจ้างประจำ ข้าราชการบำนาญ เมื่อตนเองหรือบุคคลในครอบครัว เจ็บป่วยหรือประสบอุบัติเหตุภัยหรือมีความจำเป็นรีบด่วน ซึ่งหากมิได้รับการรักษาพยาบาลในทันทีทันใดอาจเป็นอันตรายต่อชีวิตโดยสามารถนำหลักฐานการรับเงินของสถานพยาบาลมาเบิกจากทางราชการได้ตามที่พระราชกฤษฎีกาสวัสดิการเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลตามที่กำหนด (National Health Security Office, 2022) กระบวนการการรับรู้และการเข้าถึงสิทธิการรักษาพยาบาลตามสิทธิการรักษาเป็นหนึ่งในบทบาทของนักสังคมสงเคราะห์จะต้องเป็นผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการรับรู้สิทธิการรักษาพยาบาลให้กับผู้ใช้บริการ โดยอาศัยหลักและวิธีการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์มาประยุกต์ใช้ คือ การสังคมสงเคราะห์เฉพาะราย การสังคมสงเคราะห์กลุ่มชน เป็นต้น รวมทั้งอาศัยแนวคิดการเสริมพลังอำนาจ (Empowerment) โดยพื้นฐานมาจากสถานการณ์ปัญหาความยากจน การถูกเลือกปฏิบัติ การไม่ได้รับสิทธิและโอกาสที่เหมาะสม และความเป็นธรรม ดังนั้น จึงเป็นพื้นฐานที่ทำให้เกิดแนวคิดการเคลื่อนไหวเรื่องสิทธิความเป็นธรรม ความเสมอภาค เท่าเทียม การคำนึงถึงความเป็นมนุษย์ของกลุ่มผู้ประสบปัญหาหลากหลายกลุ่ม จนพัฒนามาสู่การรวมตัวกันเพื่อช่วยเหลือกันเอง จากรูปแบบไม่เป็นทางการ จนถึงการรวมตัวของกลุ่มเจ้าของปัญหาที่มีความเป็นทางการขึ้น นักสังคมสงเคราะห์จะนำมาปรับใช้กับผู้ใช้บริการ เพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถรับรู้และเข้าถึงสิทธิการรักษาพยาบาลของตนเองโดยไม่ต้องมีความกังวลใจ นอกจากนี้นักสังคมสงเคราะห์ต้องใช้กระบวนการเสริมพลังอำนาจในการให้คำปรึกษา การให้ความรู้ เพื่อให้ผู้ใช้บริการกล้าที่จะเข้าไปใช้สิทธิการรักษาพยาบาลในสถานพยาบาล ส่งเสริมให้ผู้ใช้บริการพิทักษ์สิทธิของตนเอง และคำนึงถึงสิทธิและผลประโยชน์ของตนให้มากที่สุด

การวิจัย การรับรู้และการเข้าถึงสิทธิการรักษาพยาบาล ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบว่าการรับรู้และการเข้าถึงสิทธิการรักษาพยาบาลตามสิทธิการรักษาของนักศึกษาอยู่ในระดับมาก แต่ยังมีปัญหาอุปสรรคอีกหลายอย่างที่จะต้องปรับปรุง ซึ่งคณะผู้บริหารภายในมหาวิทยาลัย จำเป็นต้องนำปัญหาและอุปสรรค มาพัฒนาปรับปรุงระบบการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และยกระดับคุณภาพการให้บริการแก่นักศึกษา ให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ เอาใจใส่ และ เพื่อให้นักศึกษาสามารถเข้าถึงสิทธิและผลประโยชน์ของตนเอง ด้วยความสะดวกรวดเร็ว ความเสมอภาคเท่าเทียม หากนำหลักธรรม สังคหวัตถุ 4

มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการรับรู้สิทธิการรักษาพยาบาล ถือเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการได้อย่างเป็นอย่างดี

กลไกการรับรู้สิทธิการรักษาพยาบาลด้วยหลักสังคหัตถ์ 4 ซึ่งประกอบด้วย 1) ทาน คือ การให้ ซึ่งการให้ในทางพระพุทธศาสนามี 2 อย่าง คือ ให้อัตถุสิ่งของ ความต้องการขั้นพื้นฐาน ปัจจัย 4 และการให้ด้วยความรู้ต่าง ๆ ให้คำปรึกษา โดยเฉพาะการให้ความรู้เรื่องสิทธิและสวัสดิการเกี่ยวกับนักศึกษา และบทบาทของสาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์มีความเชื่อมโยงกับนักศึกษาในมหาวิทยาลัย เช่น การทานด้วยความรู้ การให้คำปรึกษา คือ การแนะนำ/ช่วยเหลือนักศึกษากรณีการเกิดอุบัติเหตุฉุกเฉิน การช่วยเหลือนักศึกษาในภาวะวิกฤต การย้ายสิทธิการรักษาพยาบาล การให้คำปรึกษาด้านจิตสังคม เป็นต้น 2) ปิยวาจา คือ การกล่าวคำสุภาพมีความไพเราะ เป็นหัวใจหลักของการให้คำปรึกษา ซึ่งการให้คำปรึกษาเป็นรายวิชาบังคับที่สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ต้องเรียน โดยต้องอาศัยทักษะต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความไว้วางใจ เช่น ทักษะการสื่อสาร โดยผู้ให้คำปรึกษาต้องมีศิลปะในการสื่อสารจะทำให้ขั้นตอนในการให้คำปรึกษามีความราบรื่นยิ่งขึ้น และเพื่อเป็นการพิทักษ์สิทธิและสวัสดิการที่นักศึกษาควรได้รับ และหลักสำคัญของการให้คำปรึกษา คือ หลักการรักษาความลับ เนื่องจากนักศึกษาที่มีปัญหาทางด้านต่าง ๆ เช่น ภาวะซึมเศร้า โรคซึมเศร้า โดนทำร้ายร่างกาย เป็นต้น ทุกคนย่อมไม่ต้องการให้เรื่องราวหรือปัญหาของเขา เป็นที่เปิดเผยล่วงรู้ต่อบุคคลอื่น เพราะฉะนั้นความลับหรือปัญหาของนักศึกษา จึงไม่นำไปเปิดเผยให้ผู้อื่นล่วงรู้ เว้นแต่ในกรณีการให้ความช่วยเหลือแก่นักศึกษาเท่านั้น 3) อตถจริยา คือ การให้ความช่วยเหลือแบ่งปันในสิ่งที่เป็ประโยชน์ต่อนักศึกษา การให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับเรื่องสิทธิและสวัสดิการที่นักศึกษาควรได้รับอย่างถูกต้อง ส่งผลทำให้เกิดประโยชน์ต่อนักศึกษาในการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการในด้านต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยจัดสรรให้ เช่น สิทธิการรักษาพยาบาล การย้ายสิทธิการรักษา เป็นต้น ซึ่งบทบาทการทำงานของวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ จะทำงานในรูปแบบของทีมสหวิชาชีพ ที่มีการบูรณาการหน่วยงานของภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามาเกี่ยวข้องในการให้ความช่วยเหลือ ติดต่อบริการ การส่งต่อหน่วยงาน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อนักศึกษาให้มากที่สุดให้ได้มากที่สุด 4) สมานัตตตา คือ การส่งเสริมและสนับสนุนให้นักศึกษารู้สึกถึงความมั่นคงในการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม การปฏิบัติงานอย่าง เสมอต้น เสมอปลายโดยเท่าเทียมกัน การช่วยเหลือด้วยความจริงจัง จริงใจอย่างสม่ำเสมอจนกว่าจะยุติการให้คำปรึกษาหรือการทำงาน ดังนั้นกลไกการสร้างการรับรู้สิทธิการรักษาพยาบาลให้กับนักศึกษา คือ การเป็นเครือข่ายศูนย์พึ่งได้ (One Stop Crisis Center, OSCC) เป็นหน่วยงานที่ให้บริการแก่นักศึกษาที่ประสบปัญหาด้านต่าง ๆ เช่น การย้ายสิทธิการรักษา ขั้นตอนการเข้ารับการรักษาพยาบาล การเกิดอุบัติเหตุฉุกเฉิน ปัญหาด้านสุขภาพจิต การกระทำความรุนแรง การตั้งครร์-ไม่พร้อม เป็นต้น โดยมีการทำงานในลักษณะบูรณาการร่วมกับ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อช่วยเหลือในเรื่องสิทธิประโยชน์และโอกาสต่าง ๆ ที่นักศึกษาควรได้รับจากรัฐ รวมถึงการให้คำปรึกษาทางด้านจิตใจ ครอบครัว และสังคม นอกจากนี้ยังเป็นตัวกลางในการประสานงานส่งต่อกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการส่งเสริมให้นักศึกษาได้รับรู้และเข้าถึงสิทธิของตนเอง รวมถึงเป็นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับนักศึกษา สามารถสรุปเป็นแผนภูมิดังนี้

แผนภูมิที่ 1 แผนภูมิการแสดงกลไกการรับสิทธิการรักษาพยาบาลด้วยหลักสังเกต 4

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า นักศึกษาตอบแบบสอบถาม จำนวน 262 คน เป็นเพศหญิง จำนวน 178 คน ร้อยละ 67.90 เป็นเพศชาย จำนวน 78 คน ร้อยละ 29.80 และเพศทางเลือก LGBTQ จำนวน 6 คน ร้อยละ 2.30 ผู้ตอบแบบสอบถาม มีอายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 73 คน ร้อยละ 27.90 มีอายุระหว่าง 20-25 ปี จำนวน 189 คน ร้อยละ 72.10 ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 78 คน ร้อยละ 29.80 นักศึกษาชั้นปีที่ 2 จำนวน 65 คน ร้อยละ 24.80 นักศึกษาชั้นปีที่ 3 จำนวน 77 คน ร้อยละ 29.40 และนักศึกษาชั้นปีที่ 4 จำนวน 16 คน ร้อยละ 6.0 นักศึกษาตอบแบบสอบถาม ส่วนมาก เป็นนักศึกษาสาขาวิชาการสอนภาษาไทย จำนวน 64 คน ร้อยละ 24.40 สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย จำนวน 47 คน ร้อยละ 17.90 สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา จำนวน 46 คน ร้อยละ 17.60 สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ จำนวน 34 คน ร้อยละ 13.0 สาขาวิชาการปกครอง จำนวน 18 คน ร้อยละ 6.90 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ จำนวน 16 คน ร้อยละ 6.10 สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์จำนวน 15 คน ร้อยละ 5.70 สาขาวิชาการสอนพระพุทธศาสนา 7 คน ร้อยละ 2.70 ตามลำดับ ระดับรายได้ของครอบครัวของนักศึกษาต่ำกว่า 5,000 บาท/เดือน จำนวน 33 คน ร้อยละ 12.60 รายได้ระหว่าง 5,000-10,000 บาท/เดือน จำนวน 111 คน ร้อยละ 42.40 รายได้ระหว่าง 10,001-15,000 บาท/เดือน จำนวน 64 คน ร้อยละ 24.40 รายได้ระหว่าง 15,001-20,000 บาท/เดือน จำนวน 46 คน ร้อยละ 17.60 รายได้มากกว่า 20,001 บาท ขึ้น

ไป จำนวน 8 คน ร้อยละ 3.10 นักศึกษาที่เคยเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลนอกเขตอำเภอที่อาศัยอยู่ มีจำนวน 107 คน ร้อยละ 40.80 นักศึกษาที่รับรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติการรักษาพยาบาลในภาวะฉุกเฉิน พ.ศ.2551 และ ประกาศกระทรวงสาธารณสุขเกี่ยวกับการกำหนดผู้ป่วยฉุกเฉิน พ.ศ.2561 จำนวน 58 คน ร้อยละ 22.10 จากข้อมูลการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม พบว่า ครอบครัวของนักศึกษาส่วนใหญ่มีระดับรายได้ อยู่ระหว่าง 5,000-10,000 บาท/เดือน ซึ่งถือว่าค่อนข้างน้อย ปัจจัยเหล่านี้ทำให้นักศึกษาบางส่วนไม่กล้าที่จะ ไปรักษาที่โรงพยาบาล จึงไม่สามารถเข้าถึงสิทธิการรักษาพยาบาลได้ เนื่องจากครอบครัวของนักศึกษาเมื่อมี อาการเจ็บป่วยจะรักษาตามอาการด้วยยาสามัญประจำบ้าน ร้านขายยาใกล้บ้านและคลินิกเพื่อประหยัดเวลา รวมถึงประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทางเพราะการไปพบแพทย์ที่โรงพยาบาลในแต่ละครั้ง อาจต้องใช้เงิน จำนวนมากซึ่งเป็นปัญหาและอุปสรรคในการรักษาพยาบาล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ระดับการรับรู้และการเข้าถึงสิทธิการรักษาพยาบาล ด้านสิทธิการบริการด้านสุขภาพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$) เมื่อพิจารณาตามรายข้อพบว่า นักศึกษามีการรับรู้สิทธิการรักษาพยาบาลที่ได้รับในด้านนี้มาก ซึ่งสิทธิที่ต้องได้รับมากที่สุด 3 ลำดับแรกคือ การรักษาพยาบาลที่เท่าเทียมกันโดยไม่เลือกว่าเป็นเพศหญิง เพศชาย หรือเพศทางเลือก (LGBTQ) การรักษาพยาบาลที่เท่าเทียมกันโดยไม่เลือก ระดับการศึกษา และการรักษาพยาบาลที่เท่าเทียมกันโดยไม่ เลือกตำแหน่ง หน้าที่การงานและฐานะทางการเงิน ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัย และสอดคล้อง กับงานวิจัยของ Rubama et al. (2019) ได้ศึกษาเรื่อง การรับรู้สิทธิสวัสดิการด้านสาธารณสุขของประชาชน ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี สถานภาพสมรส/อยู่ด้วย มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี โดยมีอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ ซึ่งมี รายได้ต่อเดือน 20,001 - 25,000 บาทและส่วนใหญ่ใช้บริการโรงพยาบาลสงขลานครินทร์ โดยประชาชนมี ระดับการรับรู้สิทธิสวัสดิการ ด้านสาธารณสุขพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ระดับการรับรู้และการเข้าถึงสิทธิการรักษาพยาบาลตามสิทธิการรักษาสิทธิการรับรู้ข้อมูลที่ เพียงพอและชัดเจน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$) เมื่อพิจารณาตามรายข้อพบว่า นักศึกษา มีการรับรู้ที่แสดงให้เห็นว่านักศึกษาจะรับรู้เกี่ยวกับสิทธิการรักษาพยาบาล การอธิบายข้อมูลด้านสุขภาพด้วยภาษาที่ ชัดเจนเข้าใจง่าย ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลข้อดี ข้อเสีย และความเสี่ยงของแผนการรักษาพยาบาล ชนิด ของยา สรรพคุณ และอาการข้างเคียงของยาที่ใช้ในการรักษาพยาบาล รวมถึงได้รับโอกาสในการสอบถาม ข้อมูลเกี่ยวกับการเจ็บป่วยของตนเองจากผู้ให้บริการสุขภาพอย่างเพียงพอและเข้าใจ ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Nakarawong (2012) ได้ศึกษาเรื่อง การรับรู้บริการตามสิทธิผู้ป่วยของผู้ป่วยที่เข้า รับการรักษาเป็นผู้ป่วยในของโรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่ง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า ระดับการรับรู้การบริการตามสิทธิผู้ป่วยตามแนวคิดคำประกาศสิทธิผู้ป่วย ทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับ มาก สาเหตุที่มีการรับรู้ในสิทธิที่จะรับข้อมูลที่เพียงพอและชัดเจนนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลาย ๆ ด้าน เช่น สื่อโซเชียล สิ่งพิมพ์ และการประชาสัมพันธ์ รวมถึงบุคคลในแต่ละช่วงอายุมีการรับรู้และมีการยอมรับในสิ่ง ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแตกต่างกัน

ระดับการรับรู้และการเข้าถึงสิทธิการรักษาพยาบาลตามสิทธิการรักษาสิทธิความปลอดภัยในการรักษาพยาบาล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$) เมื่อพิจารณาตามรายข้อพบว่า มีระดับการรับรู้น้อยไปหามาก 3 ลำดับแรก คือ สิทธิที่จะย้ายเตียง/ห้อง หากถูกรบกวนจากสิ่งแวดล้อม หรือเปลี่ยนโรงพยาบาลหากไม่พอใจต่อผู้ให้บริการด้านสุขภาพ สิทธิอธิบายเกี่ยวกับอาการป่วยของตนเองต่อผู้ให้บริการด้านสุขภาพ และการแจ้งความจำนงค์เกี่ยวกับการรักษาพยาบาลด้วยลายลักษณ์อักษร เมื่อไม่ต้องการให้รักษาพยาบาล ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Nakarawong (2012) ได้ศึกษาเรื่อง การรับรู้บริการตามสิทธิผู้ป่วยของผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาเป็นผู้ป่วยในของโรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่ง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า ระดับการรับรู้การบริการตามสิทธิผู้ป่วยตามแนวคิดคำประกาศสิทธิผู้ป่วย ทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

ระดับการรับรู้และการเข้าถึงสิทธิการรักษาพยาบาล ด้านสิทธิการปกปิดข้อมูลและความเป็นส่วนตัว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$) เมื่อพิจารณาตามรายข้อพบว่า มีการรับรู้ระดับมากอันดับแรกคือ สิทธิในการตรวจรักษาพยาบาลโดยไม่เปิดเผยส่วนของร่างกายเกินความจำเป็น รองลงมาคือ สิทธิที่จะขอแก้ไขข้อมูลของตนเองให้มีความถูกต้อง และไม่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดได้ ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Nakarawong (2012) ได้ศึกษาเรื่อง การรับรู้บริการตามสิทธิผู้ป่วยของผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาเป็นผู้ป่วยในของโรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่ง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า ระดับการรับรู้การบริการตามสิทธิผู้ป่วยตามแนวคิดคำประกาศสิทธิผู้ป่วย ทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

สรุป

การสร้างการรับรู้และการเข้าถึงสิทธิการรักษาพยาบาลของนักศึกษา ผู้วิจัยจึงขอเสนอกลไกการสร้างการรับรู้สิทธิการรักษาพยาบาลด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 ต่อคณะผู้บริหาร บุคลากร และเจ้าหน้าที่ภายในมหาวิทยาลัย ดังนี้ ด้านการทาน คือ การให้สิ่งของและการให้ความรู้เรื่องสิทธิและสวัสดิการการรักษาพยาบาลแก่นักศึกษา ด้านปิยวาจา คือ การให้คำปรึกษา และการให้คำแนะนำข้อมูลที่ต้องการ ด้านอัตถจริยา คือ เกิดประโยชน์ต่อนักศึกษาในการเข้าถึงสิทธิการรักษาพยาบาล และด้านสมานัตตตา คือ การที่นักศึกษารู้สึกถึงความมั่นคงในการเรียนและการใช้ชีวิต ซึ่งเป็นบุคคลที่กำหนดแผนการพัฒนามหาวิทยาลัย กำหนดทิศทางกำหนดนโยบาย และการจัดสวัสดิการให้กับนักศึกษา โดยใช้วิธีการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์แบบกลุ่มชน (Social Group Work) แบ่งออกเป็น 3 ระยะ

1) ขั้นเตรียมการ จากการปฏิบัติงานที่ผ่านมาในวันปฐมนิเทศนักศึกษาใหม่ในแต่ละปี การศึกษา มหาวิทยาลัยมีการเตรียมความพร้อมในด้านการเรียน แต่ยังไม่มีการเตรียมความพร้อมในด้านสวัสดิภาพและสุขภาพของนักศึกษา ซึ่งในที่นี้หมายถึงการรับรู้และการเข้าถึงสิทธิการรักษาพยาบาล ดังนั้นในวันปฐมนิเทศนักศึกษาใหม่ ควรมีการเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการด้านการรักษาสุขภาพมาให้ความรู้กับนักศึกษา เช่น การเช็คสิทธิการรักษาพยาบาล การย้ายสิทธิการรักษา ขั้นตอนการเข้ารับการรักษาพยาบาล หน่วยบริการสุขภาพในพื้นที่ เป็นต้น เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อม ด้านสวัสดิภาพให้กับนักศึกษาใหม่ เมื่อย้ายเข้ามาเรียนต่อในพื้นที่ที่ไม่ใช่ภูมิลำเนาเดิม รวมถึงการสร้างเชื่อมั่นและความปลอดภัยว่าหาก

นักศึกษาเข้ามาเรียนต่อแล้ว จะได้รับรู้ถึงสิทธิและผลประโยชน์ของตนเองอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง เปรียบเสมือนที่มหาวิทยาลัยปฏิบัติกับนักศึกษาด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 ในเรื่องของการทาน คือ การให้ความรู้ การให้คำปรึกษา เกี่ยวกับเรื่องสุขภาพของนักศึกษา และหลักปิยวาจา คือ การที่มหาวิทยาลัยเชิญหน่วยงาน หรือบุคลากรทางการแพทย์ที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการด้านสุขภาพเข้ามาให้ความรู้กับนักศึกษา เสมือนว่ามหาวิทยาลัยต้องการส่งเสริมให้นักศึกษาได้รับข้อมูล คำแนะนำเกี่ยวกับสวัสดิการด้านสุขภาพที่ถูกต้องและ ชัดเจนจากผู้ปฏิบัติงานจริง

2) ขั้นตอนการหรือระยะกลาง เมื่อมหาวิทยาลัยมีเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพให้กับ นักศึกษา ส่งผลให้นักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับสิทธิและผลประโยชน์ของตนเอง เปรียบเสมือนที่ มหาวิทยาลัยปฏิบัติกับนักศึกษาด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 ในหลักอตัถจริยา คือ เกิดประโยชน์ต่อนักศึกษาโดยตรง กล่าวที่จะไปใช้สิทธิของตนเอง และไม่มีความกังวลใจเมื่อไปใช้สิทธิการรักษาพยาบาล ทำให้คุณภาพชีวิตของ นักศึกษามีความมั่นคง เพราะหากเกิดอาการเจ็บป่วยหรืออุบัติเหตุฉุกเฉิน สามารถไปใช้สิทธิการรักษาพยาบาล ตามสิทธิการรักษาของตนเองได้เลย เช่น กรณีที่นักศึกษาเกิดอุบัติเหตุ สามารถใช้ประกันอุบัติเหตุได้ โดย เบิกได้ในวงเงิน 6,000 บาท/ปีการศึกษา เป็นต้น

3) ขั้นสิ้นสุดหรือระยะสุดท้าย ในที่นี้หมายถึงมหาวิทยาลัยต้องดูแลและให้ความสำคัญกับ สุขภาพของนักศึกษา ทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต เพราะสุขภาพที่ดีจะให้นักศึกษาเรียนอย่างมีความสุข และพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ เปรียบเสมือนที่มหาวิทยาลัยปฏิบัติกับนักศึกษาด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 ในหลัก สมานัตตตา คือ นักศึกษารู้สึกถึงความมั่นคงในการเรียนและการใช้ชีวิต ตลอดระยะเวลาที่เรียนจนจบหลักสูตร

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการนำไปปฏิบัติซึ่งเป็นประโยชน์ต่อมหาวิทยาลัยมหามกุฏราช วิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน และศูนย์บริการสาธารณสุขที่ 3 บ้านโนนชัย และโรงพยาบาล ในการนำไปเป็น แนวทางเพื่อประยุกต์ใช้ ดังนี้

ผลจากการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 มหาวิทยาลัยควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับสิทธิและ สวัสดิการด้านสุขภาพให้กับนักศึกษา โดยใช้การประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ คือ การติดสื่อประชาสัมพันธ์ เรื่องการย้ายสิทธิออนไลน์ การเช็คสิทธิการรักษา การใช้บัตรประกันอุบัติเหตุสำหรับนักศึกษา เป็นต้น เพื่อที่ นักศึกษาจะได้รับรู้สิทธิและสวัสดิการที่ควรได้รับอย่างทั่วถึง เนื่องจากนักศึกษาส่วนใหญ่มีการรับรู้ว่ามี สิทธิหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า 30 บาทรักษาทุกโรค (บัตรทอง) ที่สามารถใช้ได้ในภูมิภาคเดิมที่ตนเคย อาศัยอยู่

ผลจากการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 มหาวิทยาลัยควรเป็นเครือข่ายศูนย์พึ่งได้ (OSCC) ซึ่งเป็น หน่วยงานในการให้ความช่วยเหลือ และให้คำปรึกษาแก่นักศึกษา เช่น การให้คำปรึกษาเรื่องสิทธิการ รักษาพยาบาล การย้ายสิทธิการรักษา ให้คำปรึกษาปัญหาในชีวิต โรคซึมเศร้า เป็นต้น โดยเจ้าหน้าที่ในศูนย์พึ่ง

ได้จะต้องเป็นตัวกลางในการประสานงานกับนักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาในปัญหาด้านต่าง ๆ ส่งผลให้นักศึกษารู้สึกถึงความสบายใจ ความปลอดภัย และความมั่นคงในการใช้ชีวิตเมื่อเข้ามาศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยตลอดจนจบการศึกษา

ผลจากการศึกษาข้อที่ 3 สิทธิการบริการด้านสุขภาพ เป็นสิทธิที่จะได้รับบริการด้านการแพทย์และสาธารณสุข รวมถึงสิทธิที่จะเข้าถึงการมีสุขภาพที่ดี ซึ่งเป็นสุขภาพตามนิยามในพ.ร.บ. สุขภาพแห่งชาติฯ อีกทั้งยังเป็นสิทธิที่เกี่ยวข้องถึงสิทธิมนุษยชน (Human rights) ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ดังนั้นมหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญกับสวัสดิการด้านสุขภาพสำหรับกับนักศึกษา โดยมีการประสานงานไปหน่วยงานที่บริการด้านสุขภาพมาให้ความรู้ ให้คำแนะนำเกี่ยวกับสิทธิการรักษา เพื่อให้นักศึกษาได้รับรู้และเข้าถึงสิทธิการรักษาพยาบาลของตนเอง และมีความกล้าที่จะไปใช้สิทธิของตนเองเวลาเจ็บป่วยหรือเกิดอุบัติเหตุฉุกเฉิน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1. การศึกษาการรับรู้และการเข้าถึงสิทธิการรักษาพยาบาลของนักศึกษา ในหน่วยงานหรือองค์กรที่ให้บริการเกี่ยวกับสวัสดิการด้านสุขภาพให้กับนักศึกษา เช่น บุคลากร เจ้าหน้าที่ เป็นต้น ศูนย์บริการสาธารณสุข โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล เป็นต้น

2.2. การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้และการเข้าถึงสิทธิการรักษาพยาบาลของนักศึกษาและการปฏิบัติตามสิทธิผู้ป่วย ทั้งในด้านการให้บริการและการใช้บริการ

Reference

- BBC News. (2020). *Covid 'raises new psychiatric disorders risk'*. Retrieved September 2, 2022, from <https://www.bbc.com/news/health-54874010>
- Mahamakut Buddhist University Isan Campus. (2023). *MBUISC Registration Office*. Khonkaen: Klung NaNa Vitdaya Press.
- National Health Security Office.(2022). *Medical Health Care Right*. Retrieved March 19,2023,fromhttps://www.nhso.go.th/page/coverage_rights_authentication
- Nakarawong, A. (2012). *The Awaness of Outpatient Unit of Private Hospital, Hat Yai District, Songha Province*. (Master's Thesis). Thaksin University. Songha.
- Piankaew, R. (2020). *Field Work Practicum, Khonkaen Hospital*. Khonkaen: Mahamakut Buddhist University Isan Campus.
- Right and Liberties Department Ministry of Justice. (2018). *National Human Right Plan No.4th (2562 B.E- 2566 B.E)* .Retrieved June 20, 2022, from <http://www.fio.co.th/fioWebdoc64/p640330.pdf>

- Rubama, M. et al. (2019). Medical Right Awareness of The People in Hat Yai Distirict, Songha Province. Proceeding 10th National Academic Conference. Walailak University.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). Harper and Row: New York.